

In 1933, publicistul și omul politic liberal (deputat și senator de Alba) Ion Rusu Abrudeanu (1870-1934), un "fiu al Munților Apuseni", vedea menirea "metalului zeilor" în istoria românilor de la nord de *Danubius*: "Minele de aur din munții metalici ai regiunii Abrudului joacă de aproape 2000 de ani un rol covârșitor în încheșarea și dezvoltarea poporului român din Ardeal, căci ele au constituit principala putere de atracțiune, sub imboldul căreia marele împărat Traian a ținut să ocupe cu orice preț Dacia"; acest "fiu al Abrudului" a văzut deci lumina zilei "în istoricul și pitorescul ținut al Munților Apuseni, în ale cărui galerii, peșteri și caverne s-a zămislit și s-a dospit, în timpurile de vașabondaj ale popoarelor barbare, o bună parte din massa < sic > etnică a neamului românesc de astăzi" (Ion Rusu Abrudeanu, *Aurul românesc. Istoria lui din vechime până astăzi*, București, Cartea Românească, 1933, "Prefața").

Munții Apuseni în perioada interbelică (foto Bazil Roman)

De fapt, teritoriul actual al României a fost binecuvântat cu îmbelșugate zăcăminte de aur, cu unele dintre cele mai bogate resurse de sare din lume, precum și cu îndestulătoare pânze “freatice” de naft (țiței). Fapt pentru care cuceritorii romani – făuritori, împreună cu geto-dacii, ai neamului românesc–, apoi, preț de mai bine de un mileniu, trecătoarele popoare migratoare, în sfârșit, înciudarea și lăcomia războinică a stăpânitorilor medievali și moderni – maghiari, otomani, habsburgi, ruși – ai Pannoniei, Balcanilor și nordului Mării Negre, ei bine, toți acești factori istorici “exogeni” au fost ademeniți de avuția meleașurilor carpațo-dunărene al căror pântec era plin de un curcubeu de nestemate: “aur roșu”-“aur alb”-“aur negru”.

AURUL ÎN LUMEA LARGĂ

Iată ce porunci Dumnezeu lui Moise pentru a desăvârși, cu prețuire, "Chivotul și capacul ispășirii" (*Exodul* 25, 10-30): "10 Să facă <copiii lui Israel> un chivot de lemn de salcâm [...]. 11 Să-l poleiești cu aur curat, să-l poleiești pe din lăuntru și pe din afară, și să-i faci un chenar de aur de jur împrejur. 12 Să torni pentru el patru veriği de aur, și să le pui la cele patru colțuri ale lui: două veriği de o parte și două veriği de cealaltă parte. Să faci niște druği de lemn de salcâm, și să-i poleiești cu aur. [...] 16 Să pui în chivot mărturia <=Tablele Leğii>, pe care ți-o voi da. 17 Să faci un capac al ispășirii de aur curat [...]. 18 Să faci doi heruvimi de aur, să-i faci din aur bătut, la cele două capete ale capacului ispășirii. [...] 21 Să pui capacul ispășirii pe chivot, și în chivot să pui mărturia, pe care ți-o voi da. [...] 23 Să faci o masă de salcâm [...]. 24 S-o poleiești cu aur curat, și să-i

faci un chenar de aur de jur împrejur. ²⁵Să-i faci împrejur un pervaz de un lat de mână; peste el să pui un chenar de aur de jur împrejur. ²⁶Să faci pentru masă patru veriği de aur, și să pui veriğile în cele patru colțuri, care vor cele patru picioare ale ei. ²⁷Veriğile să fie lângă pervaz, și în ele se vor vâri druğii ca să ducă masa. ²⁸Druğii să-i faci din lemn de salcâm, și să-i acoperi cu aur; și ei vor sluji la ducerea mesei. ²⁹Să-i faci farfurii, cățui, potire și cești, ca să slujească la jertfele de băutură; să le faci de aur curat. ³⁰Să pui pe masă pâinile pentru punerea înainte, ca să fie necurmat înaintea mea”.

Tot în “Exodul” se vorbește despre “Vițelul de aur”, care a fost așezat de Aaron pe Muntele Sinai (*Exodul* 32, 1-20): “Poporul văzând că Moise zăbovește să poçoare de pe munte, s-a strâns în jurul lui Aaron și i-a zis: « Haide! fă-ne un dumnezeu care să meargă înaintea noastră; căci Moise, omul acela care ne-a scos din țara Egiptului, nu știm ce s-a făcut <cu el> » ²Aaron le-a răspuns: « Scoateți cerceii de aur din urechile nevestelor voastre, fiilor voștri și fiicelor voastre, și aduceți-i la mine! » ³Și toți și-au scos cerceii de aur din urechi și i-au

adus la Aaron. ⁴El i-a luat din mâinile lor, a bătut aurul cu dalta, și a făcut un vițel turnat. Și ei au zis: « Israele! iată dumnezeul tău, care te-au scos din țara Egiptului! » ⁵Când a văzut Aaron lucrul acesta, a zidit un altar înaintea lui, și a strigat: « Măine va fi o sărbătoare *în cinstea Domnului!* » [...] ⁷Domnul a zis lui Moise: « Scoală și poçoară-te; căci poporul tău, pe care l-ai scos din țara Egiptului, s-a stricat. ⁸Foarte curând s-au abătut, de la calea pe care le-o poruncisem Eu; și-au făcut un vițel turnat, s-au închinat până la pământ înaintea lui, i-au adus jertfe, și au zis: Israele, iată dumnezeul tău, care te-a scos din țara Egiptului! » [...] ¹⁹Și, pe când se apropia de tabără, <Moise> a văzut vițelul și jocurile. Moise s-a aprins de mânie, a aruncat tablele din mână, și le-a sfărâmat de piciorul muntelui. ²⁰A luat vițelul, pe care-l făcuseră ei; l-a prefăcut în cenușă, a presărat cenușa pe fața apei, și a dat-o copiilor lui Israel s-o bea”.

Cât de prețuit era aurul ne-o spune și *Noul Testament*, în episodul adorării lui Iisus Hristos de către cei trei magi de la răsărit: “Au intrat în casă, au văzut Pruncul cu Maria, mama

Lui, s-au aruncat cu fața la pământ, și l s-au închinat; apoi și-au deschis visteriile, și l-au adus daruri: aur, tămâie și smirnă” (*Matei 2, 11*).

Prin faptul că aurul are o greutate precisă și condensată într-un volum mic (greutate specifică mare), apoi, prin proprietățile sale fizice – metalul cel mai “prelucrabil”, putând fi laminat în foițe extrem de subțiri, tras în fire care abia se văd cu ochiul liber, sau putând lua orice formă imaginată de bijutier –, precum și chimice – inerție chimică (adică nu se combină cu alte elemente), calitate care îl face să existe în formă elementară, liberă, fapt pentru care, uzual, este denumit “aur nativ” –, în fine, prin strălucirea lui și ușurința de a fi recunoscut, la care se adaugă raritatea lui și dificultățile de a fi extras din măruntaiele pământului sau scos din nisipuri aluvionare, toate acestea sunt tot atâtea particularități care au făcut ca omenirea să considere aurul drept metalul cel mai prețios, un fel de “ochiul dracului” după care gonește, asudă și fușe, dintotdeauna și neconținut, întreaga suflare omenescă.

Toate acestea “calități” și “defecte”, care au adus fericire unora și nenorocire altora, au făcut ca aurul să devină o “marfă specială”, o marfă intermediară în negoțul de tot felul. Astfel a apărut moneda de aur, cu rol de “etalon de valori”. Ultimul rege al Lydiei, Cresus (câtre 560-546 î.Hr.), pare să fi fost la originea baterii primelor monede de aur și argint. Cresus a făcut și experimentul bimetalismului, cu scopul de a conferi monedei sale o valoare universală; această invenție monetară urma să fie adoptată de cetățile ioniene din vestul Anatoliei, apoi de către cetățile comerciante din Grecia. Mai apoi, romanii au introdus și ei aurul ca monedă (*aureus*) în schimburile comerciale.

Aurul obținut de om, la începuturile istoriei umane - pentru că există și o istorie geologică – a “metalului zeilor”, provenea din zăcăminte secundare (depunerile aluvionare de aur nativ); pe de o parte, culoarea și luciul caracteristice, datorate inerției chimice a aurului, au atras privirea omului preistoric, iar pe de altă parte, procesul de eroziune naturală a masivelor aurifere, “ajutat” de repeziciunea cursului apelor de munte și de calitățile aurului

CUPRINS

AURUL ÎN LUMEA LARGĂ	7
AURUL ÎN DACIA PREISTORICĂ ȘI GETO-DACICĂ	15
AURUL ÎN PROVINCIA ROMANĂ DACIA	23
AURUL ÎN EVUL MEDIU TRANSILVĂNEAN	51
AURUL ÎN TRANSILVANIA HABSBURGICĂ	67
AURUL ARDELEAN ȘI "REGĂTEAN" ÎN PERIOADA MODERNĂ	73
AURUL ÎN ROMÂNIA INTERBELICĂ	79
<i>Societatea "Mica"</i>	87
<i>Societați miniere mici</i>	90
<i>Transilvania interbelica</i>	95
AURUL ÎN ROMÂNIA COMUNISTĂ ȘI ÎN CEA A SECOLULUI XXI	103
CENTRUL MINIER DE LA ROȘIA MONTANĂ	111
COMOARA REGELUI DECEBAL ȘI PRADA DE RĂZBOI A ÎMPĂRATULUI TRAIAN	131

<i>Istoria romana</i> (redactată începând cu 229 d.Hr.)	131
<i>Geticele</i> (Inc. sec. II d.Hr.)	133

**TEZAURUL
LUI BRÂNCOVEANU** 135

**AURUL ALUVIONAR PE
MELEAGURILE ROMÂNEȘTI** 139

**"FEBRA AURULUI" PE
MELEAGURILE ROMÂNEȘTI** 153

**CĂUTĂTORI VECHI ȘI NOI
DE AUR** 153

<i>"Febra aurului" modern</i>	153
<i>"Febra aurului" contemporan</i>	155
<i>"Asociația Căutătorilor de Comori și Tezaure din România"</i>	162
<i>Căutători de aur industriali</i>	165
<i>Legende privind căutătorii de comori</i>	166

**MISTERELE AURULUI –
LEGENDE ȘI MITURI** 169

5 LEGENDE DIN SERIALUL

"VÂLVA MINEI" (1933–1936)

Arpad SCHREIBER <i>Inginer și publicist</i>	181
<i>Arpad Schreiber,</i> <i>"Prefața" la ciclul "Vâlva minei"</i>	183
<i>Cortej de înviere în mină</i>	195
<i>Originea denumirii muntelui "Despicata"</i>	205
<i>Unde aurul se transformă în pâine</i>	212
<i>Întâmplarea lui Bucureștean Filimon, cu vâlva minei</i>	220
<i>Răzbunarea vâlvei, care a întins o mână de ajutor muncitorului minor</i>	229

"VÂLVA BĂII" (1912)

Ion AȚĂRBICEANU (1882-1963)

241

**AURUL ȚĂNSILVĂNEAN
ÎN MUZEE ȘI EXPOZIȚII**

251

Muzeul Aurului Brad

251

Muzeul Mineritului Aurifer

Roșia Montană

254

"Casa de Aur" din

Dumbrava Sibiului

259

*Expoziția itinerantă "Cadrilaterul aurifer
al Transilvaniei - Exploatările miniere
de la Brad, Baia de Arieș, Băița și*

Baia de Criș" (2010)

260